

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – НЕОБХІДНА УМОВА ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

У статті розглядається вплив інтернет-технологій на особистість, проблеми інформаційної компетентності і в цілому інформаційної культури особистості як основи ефективного використання мережеских технологій відкритої системи освіти ХХІ століття, концепція формування інформаційної культури особистості.

Ключові слова: *інформатизація освіти, інформаційні технології, інформаційна компетентність, інформаційна культура, мережескі технології, відкрита система освіти.*

В статье рассматривается влияние интернет-технологий на личность, проблемы информационной компетентности и в целом информационной культуры личности как основы эффективного использования сетевых технологий открытой системы образования ХХІ века, концепция формирования информационной культуры личности.

Ключевые слова: *информатизация образования, информационные технологии, информационная грамотность, информационная культура, сетевые технологии, открытая система образования.*

The article considers the impact of Internet technologies on identity, problems of competence and in general personal information culture as the basis for efficient use of network technologies open education system of the ХХІ century, the concept of personal information culture.

Key words: *informatization of education, information technology, information literacy, information culture, networking, open system of education.*

Постановка проблеми. Тім Бернерс-Лі, засновник «Всесвітньої павутини», вважає, що кожен комп'ютер із виходом в Інтернет має доступ до знань, накопичених всім людством у галузі науки, інформації, освіти, бізнесу і мистецтві.

Інтернет-технології постійно вдосконалюються, у тому числі з урахуванням вимог ергономіки, забезпечуючи користувачів максимальною кількістю функціональних можливостей із мінімальним набором засобів. Ще в червні 1996 року в щорічному звіті журналу «Business Week» під назвою «Інформаційні засоби» (The Information Appliance), зі слів Т. Бернерса-Лі, було записано, що нові «інформаційні засоби» можна помістити навіть у подарункові коробки з мюслі. У 2001 році вчений, плануючи подальші кроки розвитку технології, зазначав про створення «семантичної мережі» (Semantic Web), яка зможе розуміти «людську мову» [2]. На сьогодні система подання знань, як часто називають цю технологію, вже існує як дослідний зразок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес науковців щодо підвищення ефективності навчання з використанням мережеских технологій, педагогічних підходів до комп'ютеризації навчального процесу, дидактичних властивостей комп'ютерних засобів (Н. Гендіна, Лау Хесус, В. Биков, Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверезовська, І. Хорев, М. Жалдак та ін.).

До основних публікацій, у яких висвітлено деякі аспекти зазначених загальних питань, можна віднести Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», у якому, зокрема, дано оцінку нинішнього стану інформатизації освіти України і визначено основні напрями її розвитку; точку зору В. Г. Кременя, щодо основних напрямів реформування освіти України. Проте публікації, у яких висвітлювалося б питання важливості інформаційної компетентності як основи ефективного використання мережевих технологій відкритої системи освіти – не відомі.

Мета даної статті – виявити проблеми інформаційної компетентності як основи ефективного використання мережевих технологій відкритої системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Кількість користувачів мережі вже в 2006 році становило 1 млрд. 20 млн. 610 тис. чоловік, повідомляється на Конференції ООН в «Доповіді про інформаційну економіку», оприлюдненій в кінці листопада 2006 року [9]. По суті, виправдовується прогноз, який був опублікований на сайті <http://www.etforecasts.com> в березні 2001 року, що до 2007-го року у всіх країнах буде 1,46 млрд. користувачів. В Україні, за результатами останніх моніторингових досліджень, кількість регулярних користувачів Інтернет складає 12,9 млн. Про це свідчить дослідження, проведене компанією In Mind [10]. За даними компанії, в Україні налічується 12,9 млн. регулярних користувачів Інтернет у віці від 15 років і старше, що складає 33% дорослого населення країни. З них 8,7 млн. використовують Мережу щодня. 8,3 млн. Інтернет-користувачів проживають у великих містах і містах з чисельністю населення >50000, 4,6 млн. користувачів проживають у населених пунктах <50000 чоловік. Вік більшості Інтернет-користувачів (61%) становить від 15 до 29 років. Ще 29% аудиторії припадає на вікову групу від 31 до 45 років, і лише 13% – на групу 46 років і старше. При цьому серед усіх українських користувачів на частку чоловіків припадає 54%, жінок – 46%.

Помітно знизилась перевага англійського контенту Інтернет-мережі. На сьогоднішній день використовується більше 100 мов, в той час як ще в 2002 році в мережі була представлена інформація на 72-х мовах народів світу, цей факт також свідчить про зростання ролі мережних технологій в різних сферах життя людського співтовариства.

Технічні та технологічні можливості здійснення комп'ютерних телекомунікацій, не залежно від територіального розташування, доступ до необмеженого масиву інформації, досягнень світової наукової думки, досвід кращих педагогів та найсучасніших освітніх систем визначили використання Інтернет в якості технологічної основи дистанційного навчання (ДН). Таким чином, ми швидко рухаємося від всесвітньої комп'ютерної мережі до інтерактивного і самоосвітнього суспільства. У людства з'явилася можливість створити вперше за свою історію справжнє «суспільство знання» – інформаційне суспільство (ІС).

Першим термін «суспільство знань» («knowledge society») використав в 1950-х роках Пітер Друкер, передбачивши, що інновації та знання стануть подвійним двигуном нової економіки. Сьогодні він стверджує, що «в суспільстві знань знання існують тільки в **додатку до чогось**» [6]. Філософ Гілберт Райл (Gilbert Rule) називає це «ноу-хау» (knowhow – знаю, як).

Засоби миттєвого зв'язку та знання вчених, політиків, мислителів, представників творчої та наукової еліти світу – ось основа нової системи викладання та навчання, при якій відбувається заміна моделі «освіта на все життя» новою моделлю – «освіта протягом усього життя». Завдяки мережевим технологіям, кращі в світі викладачі працюють спільно з фахівцями з графічного і мультимедійного подання інформації, створюють онлайнні «предметні бази даних» (БД) з

різними рівнями складності. Подібні БД даються у вигляді динамічних шаблонів, які забезпечують можливість регулярних оновлень і доповнень з боку будь-якого користувача, студенти зможуть брати інформацію з цих БД. Важливо те, що вони будуть розвивати на основі отриманої інформації, глибоке, усвідомлене «ноу-хау», застосовуючи отримані знання в реальному житті, використовуючи навколишній світ як навчальну аудиторію, і вносячи свій внесок у побудову цієї постійно мінливої системи, тобто створювати новий інтелектуальний продукт, нові знання.

Викладачі стануть наставниками і керівниками, всі стануть студентами та викладачами одночасно.

Рух людства до інформаційного суспільства зафіксовано в ряді міжнародних актів, у тому числі в Окинавській хартії глобального інформаційного суспільства, до якої Україна приєдналася в серпні 2000 року [11]. В цьому ж році ЮНЕСКО заснувала Програму «Інформація для всіх» [8]. Програма є політичною декларацією інформаційного суспільства, вона орієнтована на людину, на розвиток її потенціалу, ресурсів, навичок і знань. У Програмі намічено шляхи подолання розриву між «інформаційно бідними» і «інформаційно багатими» країнами, закріплений гарантований вільний доступ кожному громадянину планети до скарбів світової культури, інформації, знань.

Але, найкращі електронно обчислювальні машини, системи зв'язку, оптичні носії пам'яті, бази даних і знань, не стануть засобами вільного доступу до якісної освіти, якщо не буде усвідомлена глобальна значимість феномена інформаційної грамотності і в цілому інформаційної культури. Проблема в тому, що часто формування інформаційної культури розуміється лише як набуття навичок комп'ютерної або бібліотечно-бібліографічної грамотності, тому в навчальних програмах відсутня, або мінімізується кількість годин курсу «Основи інформаційної культури», і його зміст наповнюється лише відпрацюванням користувацьких навичок. Звичайно, кожен з напрямків важливий, але вирішити проблему в комплексі, можна лише на основі цілісної концепції формування інформаційної культури особистості. Авторами однієї з таких концепцій є Е. Л. Кудрина, ректор КемГУКІ та Н. И. Гендіна, директор НДІІТСС КГУКІМ. Вони розробили модель інтегративного курсу «Основи інформаційної культури» для всіх рівнів освіти [1]. Відповідно до цієї концепції, інформаційна культура особистості – одна із складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність по оптимальному задоволенню індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій.

Концепція КемГУКІ може стати основою для розробки варіативних модулів в системі підвищення кваліфікації для викладачів-предметників. Головна мета модуля «Основи інформаційної культури викладача» – навчити слухачів ефективному самостійному пошуку інформації, необхідного для зростання професійної компетентності, для саморозвитку, самоосвіти; вміню критично її оцінити і створювати свій інформаційний продукт (анотований список ресурсів, дайджест електронних публікацій, мультимедійну презентацію лекції та ін.).

У травні поточного року на сайті Програми «Інформація для всіх» (<http://www.ifap.ru>) був опублікований документ «Керівництво з інформаційної грамотності для освіти протягом усього життя» – це стандарти, розроблені національними асоціаціями IFLA (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ) під егідою ЮНЕСКО в 2006 році [4]. Укладачі «Керівництва» звертають увагу користувачів інформації на те, що документ можна адаптувати до реальних умов організації або регіону.

На основі стандартів IFLA пропонуємо схему основних компонентів інформаційної грамотності

(рис. 1), яку можна використовувати в курсі «Основи інформаційної культури».

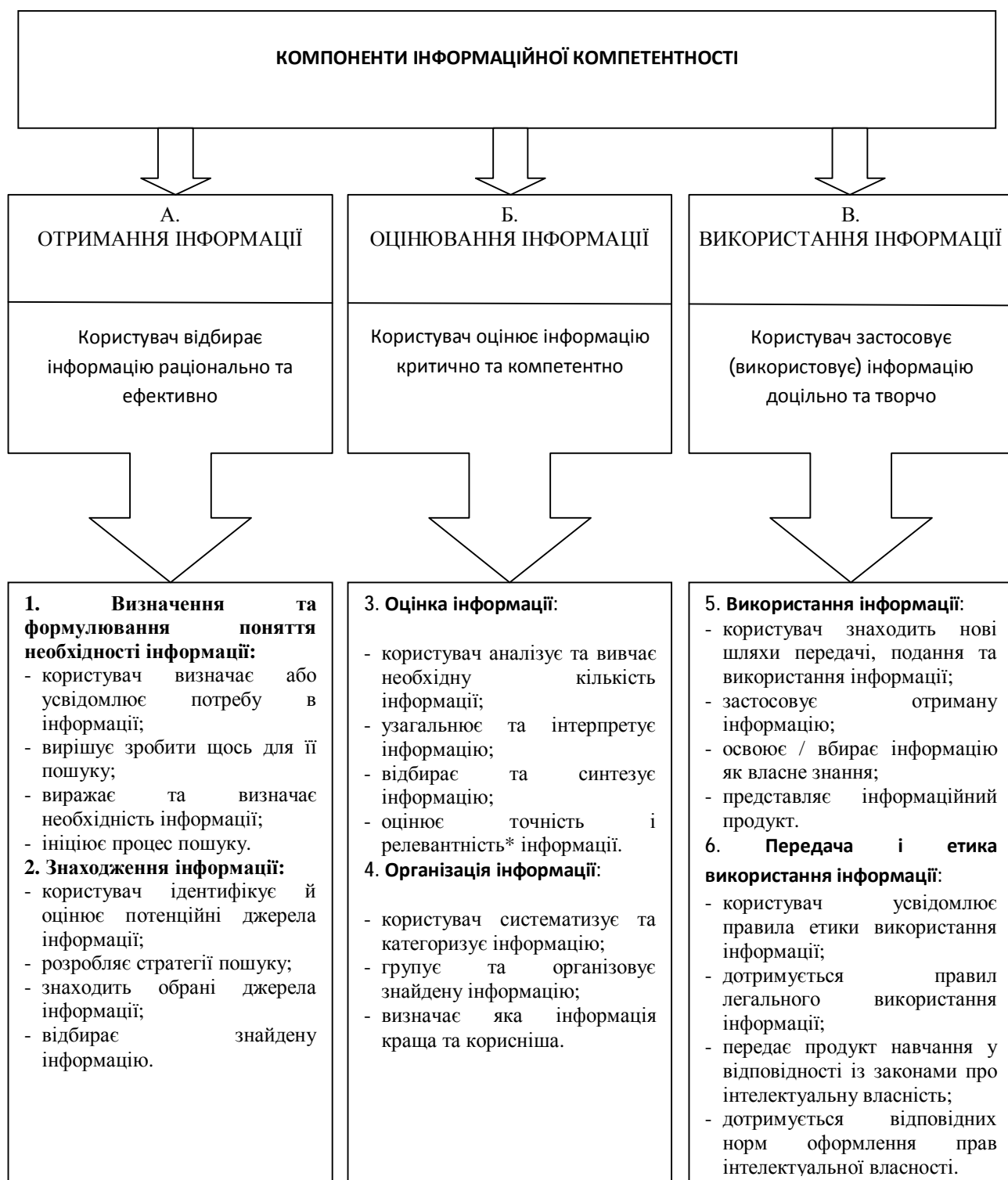

Рис. 1. Основні компоненти міжнародних стандартів інформаційної грамотності.

*Релевантність – змістовна відповідність між інформаційним запитом і отриманим повідомленням.

Досвід показує, що на етапі отримання інформації студенту складно сформулювати запит,

Досвід показує, що на етапі отримання інформації студенту складно сформулювати запит, відібрати необхідні відомості з вибраних джерел; на етапі оцінювання інформації є труднощі при визначенні її релевантності, систематизації; відсутнє вміння технологічно описати, представити результати власного дослідження, власний досвід, що дуже важливо для новаторів; є труднощі естетичного, дизайнерського характеру при оформленні свого інформаційного продукту; на етапі використання інформації має місце недотримання норм авторського права (через нестачу знань у цій області). Відсутність цих навичок не завжди відчутно при роботі з друкованими джерелами, але є перешкодою в роботі з Інтернет-ресурсами. Схема допомагає структурувати поетапне подолання труднощів, яких зазнає студент.

Реалізації в Україні Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті й науці на 2006–2010 рр.», сприяла зменшенню прогалів в автоматизації навчального процесу на всіх рівнях освіти. Фахівці в галузі використання інформаційних технологій в освіті, в тому числі експерти Міжнародної програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» (ПІДВ), приходять до розуміння того, що інформаційне суспільство поки що формується, але вже очевидне соціальне призначення ІКТ. В документі «Пріоритети ПІДВ на 2006–2007 рр.» пропонується новий термін «жива інформація як об'єднуючий бренд, що має подвійний сенс:

- 1) «жива інформація» означає, що люди мають до неї доступ і можуть її використовувати, причому сюди входить і інформація, яка раніше вважалась «мертвою» або недоступною в архівах, музеях і бібліотеках;
- 2) «жива інформація» допомагає людям поліпшити якість їх життя, наприклад, за допомогою освіти чи охорони **здоров'я** [7].

В червні 2007 року, в німецькому місті Кронберг, експерти країн-членів ЮНЕСКО обговорювали перспективи освіти на найближчі 25 років, визначивши стратегічні напрямки вдосконалення процесів надбання та передачі знань, прийшли до висновку про те, що відбудуться зміни в концепції «стандартів знання». Знижуватиметься значимість надбання фактографічних знань, в той час як пріоритетами стануть: вміння розбиратися в складних системах, творчо використовувати потрібну інформацію, здатність навчатися. У нових умовах значення викладачів в якості інструкторів буде зменшуватися, тоді, як зросте їх значення в якості методистів, консультантів та наставників, з'явиться необхідність безперервного професійного розвитку викладачів, високого рівня їх інформаційної грамотності. Студенти будуть відігравати більш помітну роль в процесах надбання та передачі знань; зросте потреба у вільно розповсюджуваних програмних продуктах з відкритим кодом доступу. Цей документ отримав назву «Кронберзька декларація про майбутнє процесів надбання та передачі знань» [3].

Висновки. Для того щоб зберегти сьогодні активному, успішному члену інформаційного суспільства таку важливу якість, як «здатність навчатися», необхідно мати базові навички інформаційної грамотності, розвивати інформаційну культуру.

Актуальним напрямом подальшої роботи є дослідження системи освіти як об'єкта інформатизації, аналіз сучасного стану застосування засобів ІКТ в освіті, розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності використання засобів ІКТ в закладах і установах освіти України, теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних принципів використання елементів мережевих технологій в освітній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендина Н. І. Формування інформаційної культури особистості в бібліотеках і освітніх установах / Н. І. Гендина и др. – М. : Шкільна б-ка, 2003. – 250 с.
2. Тім Бернерс-Лі. Архітектура семантичної мережі. «Semantic Web — XML2000» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.compress.ru/article.aspx?id=12195&iid=468>.
3. Кронбергская декларація про майбутнє процесів придбання та передачі знань [Електронний ресурс] // Інформаційно-просвітницький портал. – Режим доступу : <http://www.eduhmao.ru/info/8/6428>. – Заголовок з екрану.
4. Хесус Лау. Керівництво з інформаційної грамотності для освіти протягом усього життя [Електронний ресурс] / пер. Т. Сорокіної, С. / Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ. – Режим доступу : <http://www.ifla.org/en/publications/guidelines-on-information-literacy-for-lifelong-learning>. – Заголовок з екрану.
5. Новини Інтернету від 9 червня 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://premiaruneta.ru/reg>. – Заголовок з екрану.
6. Пітер Ф. Друкер. Менеджмент в часи великих змін / Пітер Ф. Друкер. – К. : ВД «Вільямс», – 2007. – 270 с.
7. Пріоритети ПІДВ на 2006-2007рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.ru/ru/?module=news&action=theme&id=132>. – Заголовок з екрану.
8. Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifap.ru/ofdocs/unesco/program.htm>. – Заголовок з екрану.
9. У «Всесвітній павутині» Україна захопила 12 місце [Електронний ресурс] // Портал «Інформаційна Україна». – 2006. – 17 лист. – Режим доступу : http://www.iu.org.ua/news/info_socium. – Заголовок з екрану.
10. Результати дослідження, проведеного компанією In Mind [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news-day.com.ua/internet/1035>. – Заголовок з екрану.
11. Окінавська Хартія Глобального Інформаційного Суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-ukraine.biz/ukraine7.html>. – Заголовок з екрану.